

VÁLTOZATOK

H O L T I M Á R I A

I.

ÖRÜKKÉ DÉLIBÁB

1.

A nehéz bútorokat sunyin megülte a finom, vattás fonadékká összeálló por, pedig Kulcsárné minden hétfőn pontosan megjelenik saját kis Fiatján. Olyankor hosszan, fontoskodva berregteti a motort a kapubejáróban, csak ezután vonul be. Takarítani. Révész azt is megfigyelte, hogy ez a Kulcsárné új beszédfordulatokkal bővítette kifejezéstárát, és hogy újabban úgy jön, mintha mérhetetlen áldozatába kerülne, ha egyáltalán jön; ki tudja, milyen fontos dolgokat szalaszt el azért, hogy a száztíz négyzetméteres lakást úgy-ahogy kialmolja. Az új beszédstílus része a hirtelen megnőtt érdeklődés egészségi állapota felől; beszéde minden bekezdése végére odarakja ezt a különös mondatot: Látom, jól mulatott. Vagy, távozóban: Mulasson jól. Még betegsége kezdetén egyszer meg is kérdezte az asszonytól:

— Aztán mondja, Kulcsárné, honnan vette maga ezt a nagypolgároktól levetett mondatot?

— Mire tetszik gondolni a művész úrnak?

— Ezerszer megmondtam már magának, Kulcsárné, hogy ne művész urazzon. Öreg, beteg ember vagyok. A nevem is tudja. Mondja, hogy Révész. Így, egyszerűen. Vagy Péter, ez még egyszerűbb. Jól tudhatja, hogy nem állunk mi semmiféle feudális függőségben egymással. Ezenkívül pedig, nagyra becsülöm a munkáját, maga kiváló szakember — ezt szintiszta számításból mondta, remélve, hogy ezzel is alaposabb munkára serkentheti —, maga kiváló szakember. Legyen büszke a munkájára.

— Kérem... — Kulcsárné a vitrin ólomkristályait becsülgeti sóvárgó szemmel.

— De miért nem válaszol, Kulcsárné? Magához beszélek. Mondja meg igaz hitére, honnan vette ezt a mulatást vagy micsodát?

— Ó, csak úgy a számra jön, kérem... De ha magát bántja, ígérem...

— Dehogy bánt, Kulcsárné, dehogy, csak éppen... — Révész eligazítja a térdén a paplan gyűrődéseit.

— Akkor jó — mondja Kulcsárné olyan hangon, mintha telefonba mondaná —, akkor jó. Én a magam részéről, Révész úr, mennék is a konyhába, mert így énekes halott se lesz belőlünk. — Hirtelen elhallgat, mintha megijedne saját szavaitól: — Bocsánat, ez is csak úgy kicsúszott a számon.

— Ne exkuzálja magát, Kulcsárné, tudja jól, hogy nálam azt mond, amit akar. Sőt, azt hiszem, éppen fején találta a szöveget. Az énekes halott tökéletesen rám illik. De mondja, ismeri maga, Kulcsárné, Az Éj monológját? Tudja, ott a végén, ahol azt mondja, hogy — Révész erőlködve felkapaszkodik —, szóval ahol azt mondja, hogy

*Sötét és semmi lesznek: én leszek
Kietlen, csendes, lény nem lakta Éj...*

Kulcsárné összeráncolja a homlokát:

— Minek a micsodáját tetszett mondani?

Révész nem hallja, illetve gesztikulál, térdei ránganak a takaró alatt: *Kietlen, csendes, lény nem lakta Éj...*

— Ejnye, ejnye — mondja Kulcsárné, és megindul a konyha irányába. Már a konyhában van, a gyorsfőzők körül matat, amikor Révész hangját hallja:

— Tudja, Kulcsárné, ez a *Csongor és Tündéből* volt.

— Aha. Teát nem tetszik parancsolni?

*Sötét és semmi lesznek: én leszek
Kietlen, csendes, lény nem lakta Éj...*

Kulcsárné hozzálát a falatozáshoz — ez is benne van a négy darab százasban, a falatozás —, és tele szájjal átkiáltja:

— Ne tessék az ördögöt mindig a falra festeni! — Félhangon pedig: — Akkor lássuk az almolást.

Benyit a teremnek is beillő fürdőszobába. A padlaton áll a víz; a kis, rácsos lefolyón bugyog fel. Felsikolt; az alkóvos szoba nagy

ablakán át a szürkén, kelletlenül hömpölygő Dunát látja:

— Révész úr, kérem! Ide bevezették a Dunát! Itt fog átfolyni!

— Mit?

— Kérem, a Duna be van vezetve a fürdőszobába.

— Az már várható is volt — mondja Révész, és lejjebb csuszszan a takaró alá. — Az várható is volt, tekintettel a külpolitikai helyzetre. Mától kezdve itt fog átfolyni nálam, Apatin és Zimony között.

Kulcsárné elhűlve bámulja az öregembert. Hát ez aztán a flegmaság — suttogja, és kiszalad a folyosóra. Kiabálni kezd, hangja bejárja a kukáktól kezdve a hatodik emeleti folyosórészt is, de egyetlen lakásból sem jön ki senki. Ezek aztán tudják, mi a flegmaság — mondja félhangon, és gondosan bezárja az előszobaajtót.

Révész erőltlenül kiszól:

— Mit mondott, Kulcsárné?

— Ó, csak azt, hogy nagyon diszkrét népek lakják ezt a házat.

Révész a választ nem hallja, gyógyszeres dobozkájából kipotytyant két tablettát, lenyeli, és befelé fordul: — *Ránk sötétedik, Linda.*

— Mit tetszik mondani?

— *Ránk sötétedik, Linda!*

Kulcsárné az apró, antik metszésű aranyórájára néz:

— Fél kilenc.

— Charleynak sötétedett be, Kulcsárné. Na, szóval, amikor be-sötétedik neki, tudja, *Az ügynök halálában.*

— Már megint, Révész úr!

— Kulcsárné lelkem, maga csak mulasson jól. Ha nagyon elaludnék, rázzon fel dél körül. Tudja, szegény, bolond feleségem után kilencvenhét ruha maradt, meg száznegyven pár cipő. Nem tréfálok, Kulcsárné, ahogy mondom, kilencvenhét és száznegyven! De azért az ablakot is kinyithatja, ha nem esik neheze. Ha maga idejön, mindig füstmérgezést kapok, azoktól a pocskék cigarettáitól.

— Kérem, én a cigarettát előre megmondtam. Hogy dohányzok. Különben itt se vagyok.

— Elpusztítja a virágaimat is a füst — dohog Révész, de Kulcsárné rá se hederít; az óriás, majd fél falat betöltő, folyóra néző üvegablakhoz lép, kitérja a szárnyakat. — Na ugye, hogy sűt! — kiabálja Révész anélkül, hogy megfordulna. — Maga észre se venne... *Forró napon berzenkedőbb a vér...*

- Mit tetszik mondani? Mi berzenkedik?
  - A vér, Kulcsárné.
  - Kérem, nekem ilyeneket ne tessék mondani, még valaki meghallhatná . . .
  - Tudja jól, az öreg stratfordi, mit beszél!
- Kulcsárné, bekapcsolta a porszívót, és közben arra gondolt, hogy nincs a földön komiszabb dolog a gégeráknál.

2.

Dél körül mégsem keltette fel az asszony. Átaludta a delet. Késő délután ébredt; Kulcsárné után már csak a felesége parfümje maradt. Ahelyett, hogy elvitte volna — dohogott. — De azért mégis rendes asszony ez a Kulcsárné, idekészítette a teát is. Talán csak nem kér érte fizetésemelést . . .

Szürkült, amikor felkelt. Sorba hívott egy oszlophonyi telefonszámot. Felhívta a színházat is: egyetértéséről biztosította az igazgatót, hogy annál az új darabnál a szerzőt hatóságilag ki kell tiltani a próbákról. Hogy ezek a csibészek mit meg nem engednek maguknak!

— Tudod, Ervin — mondta az igazgatónak —, gyanúm szerint a stratfordi azért írta maga a darabjait, hogy kiküszöbölje a szerzői elemeket. Ezek a sintérek azt hiszik, hogy a drámaírás egyenlő a rendezéssel. A színházzal! Hát egy frászt. Ha másképp nem sikerülne elirányítanotok, nyomod, íkérlek, az orra alá Craiget. Craig aztán világosan megmondta, ki a színház kerékkötője. A szerző a maga kis hegemoniájával . . .

— Különben jól vagy?

— Hajaj, akárcsak Ádám a Tragédiában. Apropos, nyugodtan felújíthatnátok. — Akadozva szavalni kezd: — *Az áldozat, hidd el, magam vagyok* —

— Itt nem fenyeget a szerző, igaz? De mondd, nem fárasztalak?

Révész már a csupasz szájához szorítja a kagylót. Csak a szája mozog. A kagylót — szintén hangtalanul — letették a vonal másik végén.

3.

A hét legellenszenvesebb napjának a keddet tartotta. Hogy kifogja a kedden, magára húzta tréningruháját, és a lovardának is beillő nappaliban a fal mellé helyezett bútorok mentén — nyolc-

szor hat méter — futni kezdett. Ez megy — mondta elégedetten, és tíz kör után leállt. Melltámasz. Guggolásból egyenes testtartással fel — megy. Valami új szerepet is lehetne ezzel az erővel tanulni — gondolta. — Vannak színészek, akik éppen ebben a korban nyújtják a legteljesebbet. Esetleg szólok Ervinnek, hogy újítsák fel a drámai Faustot. Elvégre, amit csak megálmodtam, majdnem minden szerepet megkaptam. Hát nem voltam Artotrogus a Plautusban?

*A nők is mind imádnak és méltán teszik,
hisz gyönyörű vagy, tegnap is a köpenyem
hogy ráncigálták ...*

— Mély lélegzetet vesz, a torkához kap: — Hogy is van ez a szöveg ott Pyrgopolinices előtt: *A nők is mind imádnak és méltán teszik ...* Hát nem léptem én fel a velencei Fenice-ben? Egyszer Párizsban, a Nemzetek Színházában? Tehetek én arról, hogy Moszkvával nem sikerült, éppen a Művész Színházzal, de hát nem rajtam múlt! Ó, hogy imádtam Belinszkijt! Szegény Belinszkij! Hogy Dánia börtön? Hát igen, a szlávok börtönkomplexusa, azért is ragadták ki leginkább ezt a stratfordiból. Persze, a Fausttal valahogy nem jött ki a lépés. Mefisztó lett volna az igazi, Mefisztó. A legördögibb Mefisztó, amit a világ valaha látott.

Hosszan keresgél a nyitott polcokon. Találomra üti fel a kötetet, a kötet a második rész ötödik felvonásánál nyílik ki. Mefisztó. De hogy az ördögbe is lehet, hogy neki, aki olyan jól ismeri Goethét, így elkerülte a figyelmét ez a passzus:

*Örökké délibáb után szaladt,
Mert kék s öröm nem tudta jóllakatni*

A földig érő, barokk keretű velencei tükör felé fordul. Az üveg vakfoltjai közt a száját nézi; a nyelve mozog. De mi az? Megsütkült? Bal kezében a kötetet, jobbával a köpenyét fogja össze:

*Örökké délibáb után szaladt,
Mert kék s öröm nem tudta jóllakatni ...
E kongó, rossz, utolsó pillanat
— Szegény, ezt vágyja megragadni.
Velem vadul makacskodott,
Legyőzte az idő, eldőlt, halott.
Az óra áll —*

4.

A második emeleti ablak alatt közönyösen hömpölyög az acél-szürke folyó. Ágakat, időnként háztartási gépeket sorod magával.

Felteszi a lemezjátszóra kedvenc Brahmsát, az opus 77. hegedűversenyt. Lehet, hogy a szerző ajánlása is befolyásolja? Ezen sokat és sokáig gondolkodott, de nem talált rá választ.

Néhány számot feltárcsáz, a kagylókat felveszik és vissza is akasztják. Pedig nem gyerekkora kedvenc játékát űzte, mint amikor iskolába menet sorra bezörgetett a komor palánkokon, és elszaladt. Néha elkapták, meghúzták a fülét, megfenyegették. És másnap, harmadnap és hónapokon át ugyanez. Miért? Nem kereste a választ.

Eljött a kutyanyelvek korszaka. Különös örömét találta Kulcsárné hétfőnkénti ijesztgetésében: „Én a maga helyében a Drávát is bevezetném a fürdőszobába.” Vagy: „Szokott maga, Kulcsárné, utazgatni?” Vagy: „Mondja, Kulcsárné, maga szüzességi fogadalmat tett?” Erre az utóbbi mondatára Kulcsárné belerúgott a porszívóba. A kis motor pillanatokig kapkodott levegő után, majd engedelmesen berregett tovább, kikanyarogva az átjárószoba kókuszszőnyegén.

Kulcsárné hét közben is fel-felugrott, és úgy-ahogy gondját viselte Révésznek. Hogy megnyugtassa az asszonyt, mennyire van tudomással emberbaráti könyörületességéről, felfirkantotta egy kutyanyelvre: „Maga egész jól eltanyázhatna itt nálam, nem igaz, Kulcsárné?” Az asszony tiltakozásképpen két csomag cigarettát rakott ki maga elé. Révész úgy tett, mintha nem is gyanítaná a készülődő merényletet; elhatározta, inkább bizalmába avatja ezt a szívós idegent, semmint hogy ellenségévé tegye: „Tudja, Kulcsárné, életem álma volt, hogy egyszer színpadra vigyem a *Titus Andronicus*-t. Az egy olyan rémdráma, amelyet maga még álmában sem látott. Szereti maga a rémdrámákat?”

— Szereti a rosszabb — mondta Kulcsárné egyszerűen. — Különb színház nem jutott az eszébe, csak a rémek?

„Dehogynem, Kulcsárné. Például a *Faust*.”

— Arról hallottam, a Faustról. Az egy olyan gonosz ember, ugye?

„Menjen már, Kulcsárné! Hogy lehetne a világ legszerencsétlenebb teremtménye gonosz? Volt ott egy ördögszerű ízé, Mefisztó,

nehogy a doktornak egy percnyi nyugta is legyen. Eddig érti, Kulcsárné?”

— Értem hát.

„Ez úgy átlát a szerencsétlen Fauston, mint a szitán, és az azt is kimondja róla, amit az magamagának se merne.”

— Mit, például?

Révész szája szólásra nyílik. Hiába. Ismét felveszi a tollat:

„Az elképzeltető legnagyobb tragédiát, Kulcsárné. Képzelden csak el valakit, aki

*Örökeké délibáb után szaladt
Mert kéj s öröm nem tudta jóllakatni”.*

Kulcsárné többször egymás után elolvassa a kutyanyelvet. Arcáról mintha észrevétlen leolvadt volna a mindig jelenlevő cinizmus. Nagyon őszintének látszik:

— Még az öröm sem?

„Már az sem, Kulcsárné.”

— Azt hiszem, így énekes . . .

„Hagyja csak, Kulcsárné. A port is. Látja a Dunát is rosszul kötötték be, ma fel se jött. Maga meg, ha legközelebb jön, vegyen nekem pár írófüzetet. Ne felejtse el.”

5.

„Kulcsárné, engem a nagyanyám nevelt. Nem is volt az nevelés, tudja, inkább destrukció; destruálása mindannak, amit addig anyámék belém vertek. Apám hol itt, hol amott képviselte az Ipari és Beruházási Bankot, aprópénzért, persze; anyámnak meg negyvenéves kora körül jutott eszébe, hogy jobb sorsot is érdemelne. Különös, hogy anyámnak nagyanyám szakadár természetéből egy fikarcnyi se jutott, általában a ruháival és a frizurájával volt elfoglalva. Ezen mi a nagyanyámmal jókat neveltünk. Tizenöt éves koromig iskolába is falun jártam, nagyanyám hatása alatt természetesen, aki imádott különbözni a többiektől, jó értelemben, de mégis csak különbözni. Hogy mit csinált? Például tengerzöldre festette a házat, az istállókat is. Ilyenformán értelmezte ő a különbözőséget. Nem volt hajlandó gyalog járni; télen sítalpon, nyáron nyeregben járt. Amikor hétéves koromban megérkeztem hozzá, első dolga volt, hogy Rita nevű lovát kiosztotta nekem. Gondolom azért, hogy ketten legyünk a különbözőségben, ezzel is csökkentse a kihívás súlyát.

Hát így nőttem én fel, Kulcsárné. Azt hiszem, nagyanyám volt az első színész a családban. Télen, amikor kóbor néprajzosok boldogították itt-ott a falut, nagyanyám volt a primadonna: annyi mesét, népdalt innen egyetlen házból se vittek el, mint éppen a miénkből. Pedig csalt. Mind maga találta ki, hogy szerepelhessen. A múltkor is hallom a rádióban . . .”

Kulcsárné elolvasta a kutyanyelvet, aztán beindította a porszívót. Mióta ebbe a lakásba jár, talán először történt, hogy lemosta a sansiveriák leveleit.

6.

Aztán a kutyanyelvek is megritkultak. Révész egyre többet ácsorgott, fintorgott a tükör előtt; Kulcsárné gyakran kapta rajta, hogy mozog a szája. Ilyenkor Kulcsárné megpróbált tapintatosan, észrevétlenül a konyhába surranni, vagy az árvíz nyomaira koncentrált. Csak akkor lépett be Révész szobájába, ha már semmi más dolga nem akadt. Egyszer Révést egy könyvhalom közepén találta a földön kuporogva. Izgatott lapozás közben megkérdezte:

„Mondja, Kulcsárné, nem tudja, hová tettem az O’Neill-kötetemet?”

— Azt az éjszakát vagy mit?

„Azt, azt.”

Kulcsárné találomra leemel egy vékonyka kötetet a polcról. Osborne.

„Ó, az Osborne! Köszönöm magának, Kulcsárné, hogy megtalálta.”

Valamivel később:

„Az ég áldja meg, Kulcsárné, ne zavarjon, ha lehet. Azt hiszem, mégis megtanulom azt a szerepet. Amiről annyit beszéltem magának. A Mefisztót.”

Kulcsárné egyetlen szó válasz nélkül a kerek dohányzóasztal mértani közepére igazította a Zsolnay-porcelánt.

Másnap is felment, különóráit már régen nem számolta Révész-nél. Furcsa előérzet gyötörte. Révész a tükre előtt ült. Merev volt. Görcsbe rándult, karvalyszerű kezében a térdén a Faustot tartotta. A könyv valahol az utolsó oldalaknál volt nyitva. Kulcsárné első gondolata az volt, hogy talán mégis sikerült Révésznek az éjszaka folyamán megtanulni a Mefisztó-szerepet. Legalább az olvasópróbák szintjén.

II.

MŰSORSZÜNET

Az első órákban úgy hatott Frankára a csend, mint haldoklóra a gyógyír, különösen, amikor utolsó imádott gyereke után is becsapódott az ajtó, mikor az utolsó bőrdönt is kicipelték, és kísért a lakásból az utolsó, teával töltött termosz is. Úgy várta ezt a két hetet, mint valami megváltást, noha időnként túlságosan is kivette részét a csendből. Például hosszú gyógyszerári, éjszakai ügyeletei idején. Néha megesett, hogy reggelig se csengetett be senki egyetlen aszpirinért sem, sem egy doboz halaszthatatlan mentoltablettáért, fogfájásra való fájdalomcsillapítóért. Ha mégis felberregett a jelzőkészülék, örömmel, szolgálatkészen ugrott, a lehető leghosszabbra nyújtotta a kiszolgálást, mindenféle tanácsokat adott, beszámolt hasonló esetekről; mintha könyörgött volna az alkalmazkodónak, ne menjen még; ne siessen. Az a munkaköpenyes egyedüllett semmiképpen sem hasonlítható össze ezzel az itthonival, amikor nem kell néznie az órát és egyelőre a naptárt sem.

Elvitték a síleceket is, az ajtó becsapódott. Mind a két reteszt rátoalta az ajtóra. Az első gondolat ebben az új helyzetben, ami eszébe jutott, hogy felhívja Vera barátnőjét, és egyszer már istenigazában kifecsegi magukat azokról a pehelykönnyű semmiségekről, melyekről egyesek néha órákig tudnak a kagylóba sutogni anélkül, hogy valamit is mondanának, húzva az időt, szaporítva az impulzusokat. Tárcsázott, de mert nem volt biztos abban, hogy az utolsó szám, amit hívott, hetes-e vagy nyolcas, lecsapta a kagylót, még mielőtt a vonal túlsó végén kicsenghetett volna. Kisértelt a konyhába, kávé főzött. Csak órák múlva vette észre, hogy a kifőtt kávé elfelejtette meginni. Semmi kedve nem volt újramelegíteni a folyadékot, a kis füles serpenyő tartalmát a lefolyóba lötytyentette.

Kinn havas eső permetezett. Megállt az ablak előtt, orrát, száját az üvegre nyomta, bámult a kinti szürke kavargásba, és így maradt mozdulatlanul egészen addig, amíg a zsibbadás kis szúrós hangyái föl nem másztak a homlokába, és rá nem ült az üvegre a lehelet vastag párája.

Ismét a konyhában találta magát, bekapcsolta a kis kávéfőzőgépet, közben az utóbbi időben mindig fájó keresztcsontját nyomkodta. A hűtőszekrényre könyökölt, amikor eszébe jutott, hogy

nemsokára születésnapja lesz. A harminckilencedik, vagy negyvenedik? Hogy is van ez; mindig jó számoló volt, két-háromjegyű számokat szorzott hibátlanul fejben, most nem tudja kiszámítani, hány éves. A születés éve, az maga még nem egy év...

Kettős csengetés, dörömbölés. Felszólítás az elmaradt könyvrészletek befizetésére, mert ellenkező esetben bírósági úton és a többi; a középső himnboltásáról szóló papír, aztán Etuska gyöngybetűkkel megcímzett levele. Szórakozottan feltépi a borítékot, és olvasni kezdi: „Kedves Franka! Előző levelemben — melyre szintén nem válaszoltál — elfelejtettem jelezni, hogy a keresztcsontfájásom valamennyire megemberelte magát, és remélem a következő új esztendő második napjáig nem szerencsétlet többet a látogatásával. Érkezése ugyanis mindig január másodikára tehető. Adigra igyekszem minden dolgomat úgy intézni, hogy lehetőleg rendben legyenek, és nyugodtan fogadhassam a megpróbáltatásokat. Tudod, nemsokára betöltöm a nyolcvanát, és máris úgy néznek rám sokan, mint egy gerontológiai csodára...” A még hátralévő négy lapot Franka a földre csúsztatja, néhány másodpercig együttérez az eldobott lapokkal, holott a levél hosszú, pedáns és gonddal szerkesztett, mindegy, tapos a lapokon, a szabályos betűk gyöngyként csikordulnak a talpa alatt. Teleengedi a kádat forró vízzel, aztán hosszan keresgél a könyvespolcokon. A rengeteg tanulmánykötet, szakkönyv, útleírás, díszantológia, szótár és lexikon között döbrent rá arra, hogy egyetlen könyvük sincs — még csak egy romantikus regény sem —, amit különösebb erőfeszítés, figyelem nélkül olvasni lehetne. Szeme az újságkoságra tévedt, egy női magazin ágaskodott ki belőle. A magazinból kilógott a felvágatlan, világoszöld melléklet, amit a kiadó minden számához mellékletként csatol. Franka ezeket az oldalakat eddig a konyhai szemét csomagolására használta, nem éppen kritikaképpen, hiszen soha nem olvasta el ezt a mellékletet, inkább afféle ösztönös idegenkedésből a filléres dolgok és még olcsóbban mellékelt életek iránt. Megkönynyebbülve, hogy hatalmas könyvtáruk mellett mégis talált valami olvasnivalót, anélkül, hogy a gyerekek kötelező iskolai olvasmányai között portyázott volna, elszántan beleült a kádba, és a jógazók megfeszített figyelmével olvasni kezdett: „A titokzatos Mary Brown. Lester Barnum, aki édesapja bölcs törődése és gondoskodása folytán a szigetország tíz leggazdagabbja közé került, grimaszra igazítja megfáradt ajkát. Ennek a grimasznak tulajdonképpen mosolynak kellett volna lennie. És ekkor a bőrfotelre mutat:

— Kérem, Mr. Chalmerse, foglaljon helyet. Örvendek, hogy elfogadta meghívásomat, és idefáradt északra, oly messze az ön hón szeretett Londonától. — Falk Chalmerse pedig, aki egyben egyike a szigetország legkiválóbb és legismertebb magán-detektívjeinek, belesüpped a puha bőrfotelbe, és rágyújt a felkínált szivarra.” Franka nyakig húzódik a még mindig forró fürdővízbe, csak két, mellékletet tartó karja mered a mennyezet felé. Több bekezdést is átugrik, és kaján élvezettel olvas tovább: „— Whiskyt óhajt, Mr. Chalmerse, vagy francia konyakot? — Inkább francia konyakot — válaszol udvariasan Mr. Chalmerse. — A ház ura illő szavakkal méltányolja Chalmerse jó ízlését, és megtölt két poharat...” Franka bugyborékolva felnevet, és mohón folytatja az olvasást: „— Mint ön is jól tudja, apám tavaly elhalálozott — tér a tárgyra a ház ura, miután helyet foglalt Mr. Chalmerse bőrfoteljával szemben. — A családban csak mi hárman maradtunk.” A víz még mindig jól tartotta a meleget, Franka fintorogva olvassa: „— Azt óhajtja ezzel mondani, uram, hogy a legszűkebb családi körből már csak önök ketten, ön és Mary nevű húga...?” Franka hahotázik: „— Mi hárman — javítja ki Chalmerse-t a ház ura. — Én, a legidősebb fiú, aztán Clark, aki nálam két évvel fiatalabb és a család fekete báránya, aki apánk legszigorúbb tilalma ellenére tért az apánk számára leggyűlöletesebb útra, és ahogy ön is tudja, Mary, nálam tíz, az öcsémnél nyolc évvel fiatalabb.” Franka fuldokolva nevet, és a fűzött lapok kiesnek a kezéből. A gondolatra valósággal megkönnyebbült, hogy ezzel mindörökre befejeztetett a titokzatos Mary Brown története, és soha többé nem lesz már alkalma megtudni, jó útra tért-e az a mihaszna Clark, és a deltás Chalmerse feleségül vette-e a titokzatos Mary Brownt, miután felfedte annak minden titkait. És aki, természetesen, automaticce megszűnt titokzatosnak lenni, mi több: a fordulat folytán egészen normálisan viselkedett.

Franka felállt, kilépett a csupasz kőre. A fél falat beborító tükrökből egy aszkéta alakú nő nézett vissza rá kialvatlan tekintettel. Félni kezdett. Kétoldalt ügyetlenül lógó karokkal, vézna, lányos lábakkal, egymástól messze ülő apró mellekkel. Közelebb lépett a tükörhöz, aztán eltávolodott, ezt a műveletet néhányszor megismételte, de tekintetét nem bírta levenni a tükörbeli látványról: elhűlve nézte ezt a betolakodó alakot, ezeket az idegen melleket, ezt a rendetlen hajkoteget, a forradásos vágást a hasa tájékán. A látvány lenyűgözte valóságosságával. Hogy megbizonyosodjon, az

üveghez kúszott, megtapintani ezt az idegent, és amilyen közel testének formái csak engedték, odasimult a tükörképhez, még mindig a meglepődés kábulatában, arcát a hűvös üvegre nyomta anynyira, hogy a zsibbadás kis szúrós hangyái lassan felmásztak az agyvelejébe, és az üvegre ráült a lehelet vastag párája. Nagy sokára vált el a tükörtől, akkor, amikor már kezdte megszokni saját teste gondolatát. Testének ez a megérzése merőben különbözött minden addigi testérezésétől; egészen új volt és fenyegető, annyira fenyegető, hogy egész addigi életét nyomorultnak érezte, melyben ugyanúgy nem volt helye a tudatosságnak, ahogy testének sem.

A felfedezés megbénította. Örjögéssel határos félelem fogta el arra a lehetőségre, hogy önmagával való találkozása esetleg állandósul a jövőben, és jóvátételtenül felforgatja az életét. Magára terítette a fürdőszobaaajtó fogasan évek óta ott lógó köpenyét, melyet addig elvétele ha használt, hiszen alkalma sem volt hordani. Rendszerint kapkodva szedte magára hálóingét vagy utcai ruháját. Visszakuporodott a kád szélére, és a kimerültség hidegétől reszkette elaludt. Mély álom volt ez, a kis erdei állatok alhatnak ilyen öntudatlanul. Álmában az összefüggéstelen képek úgy követték egymást, mint egy dokumentumműsor diavetítéssel kidobott vágatlan, érintetlen állóképei; kábulatban fogant képek olvadtak, folytak szét álmofoszlányokká és valóságos elemekké. Gyerekeit látta pizsamában, aztán kies, sziklás vidék következett, bokortalan, fátlan, mészköves táj. Elrohanó gyorsvonatból bámulja ezt a tájat; az arányokhoz képest gigantikus, ragasztott deszkából lombfűrészszel kiszelt falak terepszín ruhás, rohamsisakos alakok lődöznek rá, a golyó a képzeletbeli szív tájékán hatol a fába; Endre sürgeti, hálásan csókolja a nyakát; cserépbén gumifa, a régi föld alján kukacok hemzsegnék, undorítón tekergőznek egymásba; az elhasznált, kukacos földet újságpapírba csomagolja, a papírról rikolt a cím: A titokzatos Mary Brown, a fenébe ezzel a melléklettel; fekszik a születeten, körülötte szakállas nővérek szaladgálnak, a fájdalom már percenként jön, ha egyszer ezen túl lesz, soha többé, csak kijusson innen, velőt tépő fájdalom, ennél rosszabb már csak a pokol lehet. Saját sikoltására ébred. Éjfél elmúlt, még mindig a kád szélén kuporog, a kád félig vízzel, enged a dugó, a víz alján kásaszerű, szürke pempő, a vízbe hullott Mary Brown maradéka; azok a részek, melyeken vastagabb volt a nyomdafesték, mint például a címen is, jobban ellenálltak a pár órás vízenyészetnek, és ezek a részek mintha épen szakadtak volna le; a betűk akkorára

híztak a víz prizmáján át, akár a nagy napilapok vezércikk-címei:
A titokzatos Mary Brown.

Felnyikordul a lépcsőházban a lift. Irigykedve gondol az éjszakai csavargóra, akinek teljesen mindegy, jön vagy távozik, valakihez megy vagy valakitől jön, de mindenképpen arra a valakire kell gondolnia, és aki biztosan elégedett azzal, amit végzett vagy végezni fog: kötelékeket erősíteni vagy elvágni, de mindenképpen elvégezni valamit, ahelyett, hogy éberem és elszántan ügyelne a meglévő kötelékek változatlan megőrzésére.

Franka másnap késő délelőtt ébredt fel, kialudtan, tökéletesen síma arccal; szeme körül nyoma sem volt azoknak a sötét karikáknak, melyeknek eredetét időben nem is tudja visszavezetni, csak azt tudja, hogy már jó ideje ott látta őket, amikor fésülködéskor futólag belenézett a tükörbe.

A napok gyorsabban teltek, és egy keddi napon délelőtt, amikor a rendőrségi és pszichiátriai statisztikák szerint az emberiség optimizmusa valahol a mélyponton csapkodja törékeny szárnyait, Franka azt vette észre, hogy vákuumában a történések felgyorsultak; az azelőtt értelmetlennek látszó tárgyak élettel telítődtek, és az idő olyanformán kapott szárnyra, hogy kilépett az óra és nap-tár fogalomköréből. Mert tanult kémiát, úgy érezte, feléledtek a tárgyakkal együtt testének azok a parányi sejtjei is, melyeknek valós vagy kigondolt elhalása már jó ideje nyugtalanította. Gondolkodásában Endre szakította meg tömött bőrröndjeivel, köszönés helyett:

— Te angolna, te!